

BERT VAN GEMERT VERTELT (1)

Voorwoord van de redactie.

In de Gemertse Couranten van 1931 en 1932 verscheen op gezette tijden een aflevering van een artikelenserie "Uit de geschiedenis van Gemert" met als ondertitel "De handweverij in vroegere tijden".

Deze vaak kostelijke verhalen werden ondertekend met: "Bevege". Nu in 1977 kost het nog altijd geen moeite te achterhalen, wie Bevege was, want daarvoor was Bertje van Gemert in het Gemert uit die dagen te goed bekend. Bertje van Gemert, Bevege dus stamde uit een echte weversfamilie, die zich ook in het Gemerts verenigingsleven bijzonder onderscheidde. Zo was Bert van Gemert o.a. regisseur van de toneelclub "Macropedius". Ook in de arbeidersorganisatie lieten de "van Gemerts" zich niet onbetuigd; zo werd de broer van Bert (Piet van Gemert), in 1907 gekozen tot voorzitter van het oprichtingsbestuur van de Gemertse afdeling der R.K. Textielarbeidersbond. En ga zo maar door....

In het gedenkboekje uitgegeven bij gelegenheid van de voltooiing van de restauratie van de kerk van St. Jans Onthoofding, in november 1977, treft men op pagina 35 een foto aan van wijlen Bert van Gemert, staande naast de kerkklokken welke in december 1942 uit de toren gehaald waren om op transport naar Duitsland gesteld te worden. Men wist dat de klokken niet meer terug zouden komen. Daarom had men Bertje van Gemert, die nogal kort van gestalte was, gevraagd om voor het maken van een foto naast de klokken te poseren, om daarmee des te duidelijker uit te laten komen, hoe groot of die klokken wel niet waren.

Het was deze foto, die de verhalen van Bevege uit die oude Gemertse couranten weer in herinnering brachten en ons deed besluiten om ze de lezer van Gemerts Heem in een vervolgserie opnieuw aan te bieden. En daarom het woord aan wijlen Bert van Gemert.

Het eerste verhaal.

Daar Gemert vroeger wijd en zijd bekend stond om zijn handweverij, en die nu op heden bijna is uitgestorven meen ik goed te

doen hier in dit blad uiteen te zetten, wat de handweverij in Gemert vroeger is geweest, met al hare ellende, met al haar lief en leed, met al zijn ontberingen en opofferingen.

Eerst gaan we beschrijven hoe en waar de wever woonde. Nog sommige huisjes dagteekenen van uit dien tijd. Het huis was voorzien van een werkkamer (at-teljee), soms ook nog van een voorherd (voorvertrek), waar men door de voordeur binnenkwam; in die zoogenaamde "herd" stond gewoonlijk alles te pronk wat de wever bezat, alle eigendommen, sieraden en meubels.

De meeste wevershuisjes waren toen van de vloer tot de zoldering $2\frac{1}{2}$ meter hoog; woonde een familie lang in hetzelfde huisje, dan werd dit soms hooger, omdat de vloer meestal bestond uit Gods vrije aardbodem. Een geplaveide of verharde vloer was toen nog voor den wever eene ongekende weelde; men kan zich het "koude" en "kille" voorstellen bij winterdag, toen de moderne verwarming nog niet bekend was (namelijk de kachel). Dan kropen de wevertjes met hun kroost bij den vuurheid, waar met zogenaamde "peeltusschen" werd gestookt (een soort turf).

De weefkamer was meestal lang en smal en van drie of vier kleine raampjes voorzien. Van buiten waren die raampjes voorzien van ijzeren staven, zoo dat geen dieven konden binnendringen, want stelen deed men ook in die tijd. Geld kon men bij de wever niet vinden, maar daar ging de diefstal dan ook niet om. Het geweven goed dat moest zorgvuldig worden bewaard. Om de maand, soms om de twee maanden kreeg de wever geld. Maar weinig!!

Daar in die weefkamer, daar werkte men op het weefgetouw, en daar spoelde "moeder de vrouw" of dochter des huizes, het garen op kleine klosjes, welke in de weefspoel pasten. Daar in die weefkamer, daar was van oudsher de spreuk eigen geworden:

"Ora et labora", (bidt en werkt); daar in die weefkamer, eng en smal; waar de kindertjes rond het weefgetouw kropen, onvoldoende gekleed als ze waren om buiten te spelen.

Daar in die weefkamer, waar de man, de vader des huizes, trots ging op vrouw en kinderen, en waar hij zoo hard en vlijtig werkte, dat meermalen één of twee nachten per week werd door-gewerkt.

Daar in die weefkamer waar moeder meestal te spoelen zat, met de stille hoop, dat het toch wel eens beter zou worden.

O, ik herinner mij nog zoo goed, mijn moeder - en als ik dat woord "moeder" schrijf, dan komt mij zoo helder voor den geest al die liefde voor ons, al die ontberingen, al die armoe en ellende, die moeder voor ons leed.

Het was op een Zaterdagavond, dat moeder mij zei - ik was toen nauwelijks 7 jaar - jongen, mijn Bertje, gij hebt vanavond nog geen hemdje, waarop ik zei: O, moeder dat geeft niets.....En juist toen moeder een traan wegveegde, kwam grootmoeder binnen met een heel oude paraplu, welke ze aan ons moeder gaf met de woorden: "Hier Hanna, dor kunde wel wa mee doen".

De paraplu werd van haar omhulsel ontdaan en voor ik 's-avonds te bed ging kreeg ik het doek van de paraplu om mijn ledematen, met een paar kamkoorden (touwtjes) vastgebonden. Dat was toen mijn hemd of nachtgewaad, of hoe men het noemen wil.

's-Nachts droomde ik van water en buiig weer, van regen en paraplu's en ik zweefde in mijn droom door de wolken met mijn parapluhemd tot ik ontwaakte en dan moest ontwaren, dat de paraplu mij niet beschermd had tegen het water, en dat ik een dagelijksche zonde had begaan, die moeder natuur met haar felle zonlicht goed kon herstellen.

WEERSVOORSPELLINGEN.

Draagt Nieuwjaarsmaand een sneeuwwit kleed,
Dan is de zomer zeker heet.

Sint Antonius (17 januari) schoon en helder,
Vult het vat en ook de kelder.

Lichtmis donker: maakt de boeren jonker.

Lichtmis klaar: maakt ze bedelaar.
